

MÉCSVILÁG

5

A SÁROSPATAKI NÉPFŐISKOLA TAJÉKOZTATÓJA 1990.AUG.6.

HELYÜNK EURÓPÁBAN

Helyünk Európában? Sárospatakról nézvést a válasz egyszerű: itt. Patakon történelmi okokból és prózai egyszerűséggel vagyunk itthon házukban-hazánkban Európában.

Ez persze nem érdem, nem szegvény, csak állapot. Annyit a csecsemő is tud Sárospatakról, hogy bölcs, és a körülmények hatalmától szorongatott eleink itt helyezték el a magyar kultúra egyik sarokkövét. A hogy-e fundamentumban a magyar jelleg nem jelent se többet, se kevesebbet, mint egy európai távlatosságú helyi kultúra megépülését és metamorfózisait a változó időben.

Az még lehetett véletlen, hogy a kijevei fejedelem leánya, Anasztázia - I. Endre királyunk feleségeként - itt morzsolta napjait, nagyjából

egyforma távolságra szülőföldjétől és Budától, s hogy Arpádházi Szent Erzsébet innen került boldogtalan németföldre a nyugati kereszténység túsza-ként. Az már nem véletlen, hogy Perényi Péter abaúji főispán, erdélyi vajda és Magyarország főkapitánya három országra tekintve - Mohács után - itt vetette meg lábát, erősítette meg a várat és alapította meg a kollégiumot.

Folyt. 7a.

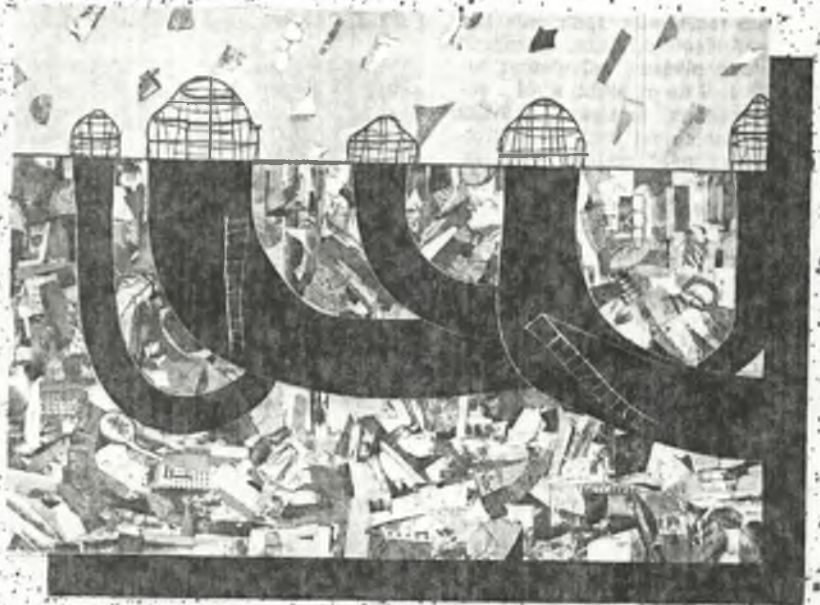
A történelmi értelemről

- előbeszéd

"Akik nem emlékeznek a multra, arra ítéltetnek, hogy újból átéljék azt." Vallotta egy amerikai pragmatista filozófus, név szerint Santayana. Mennyivel mélyebb értelmére tapint ez a bölcs állítás a történelemre, mint a latinok unostalan ismételt szállóigéje: *Historia est magistra vitea*. Amig tudniillik a római eredeti tanítás pozitív jelleget ad a történelemnek illetve annak tanulmányozásának, addig az előbbi felhangja komorabb, vészjóslóbb - éppen azért hitesebben cseng. Kiváltképp a XX. sz. históriájára vonatkoztatva, olyan korra, melynek menete katasztrófákkal, nagy világűtésekkel, birodalmak tündöklésével és bukásával terhelt, ahol az időfolyam hömpölygése annyi helyi örvénylést hoz létre, annyi szemetet hoz és sodor a partra - kiváltképp a Duna partján.

Megboldogult gimnáziumi tanár koromban gyakran említettem példaként Ady és József Attila közös metaforáját a Duna menti népek történelmével összefüggésben a szömvü igazságot "látó" folyóról, melynek

a felszine "fecseg", de málve "hallgat". A történelem általában is ilyen, de különösen pontos a költői kép a mi históriánkat illetően. Történelemfilozófiai szempontból a változás és az állandóság problémájáról van szó. Azt hisszük, hogy az egymást váltó nemzedékek életében semmi maradandóság nincs, s hogy mert nem hordjuk az apáink ruháit, azt hisszük, velünk egy új történelem kezdődött, holott élethelyzetünk, konfliktusaink mind az egyéni, mind a társadalmi lét szintjén ismétlődnek.

A történelem is jobban szereti megismételni magát, s ha csak az újabb generációk nem találják maguknak egy-egy újabb vezéreszmét, meg is teszi, abban a látszatban ringani hagyva kortársait, hogy ami velünk történik, az először esik meg, mióta világ a világ. A történelem ugyanis érdekvezérelte emberek tömegeinek közös produktuma. Eppen ezért olyan, mint amilyen. Emberi - ezért ritkábban jó, gyakran rossz. Nem egyének alkotása, hanem tömegeké, a csoportokba, rendekbe szervezett embereké - már ez is mennyi problémát szül. Ráadásul ezeket az embereket az érdekeik mozgatják - hangzott évtizedekig az uralkodó ideológia / a történelmi materializmus / meghatározása - holott lényegesen pontosabb a meghatározás, ha csak annyit tudunk, hogy az érdekeikről alkotott vélekedések. S ez már nem materializmus, mert a vélekedés ha tökéletlen is, de tudati, gondolati mibenlétű. Eszmei, ha mégoly földhözragadt is.

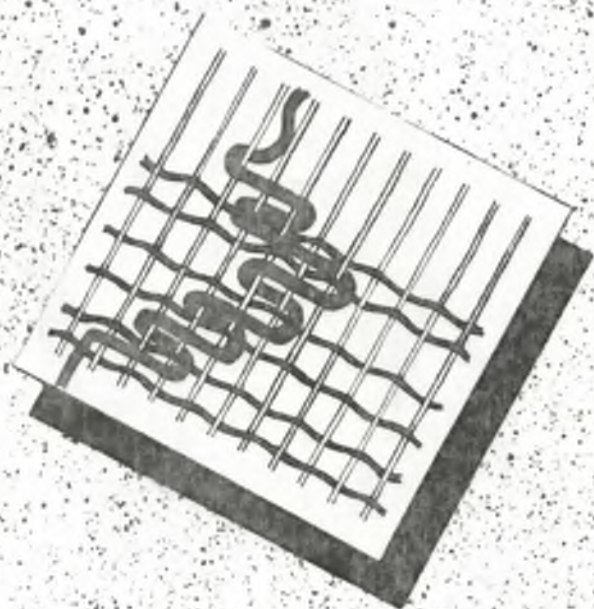
A történelem az emberek önző akarata teremt sokféleséget, de éppen ez az akarat hozza létre az egységet is. Az akaratomnak ugyanis én vagyok - s mint ilyen /szubjektum/ egyedi, de a tárgya /az objektuma/ ugyanaz, mint mindenkié: gazdagság, javak birtoklás és fogyasztása, a boldogság. Ez az el-
lentmondás működteti a társadalmat, ez teremt benne alkotó fe-

szültséget. Látszólag az elszabadult, korlátlan piac viszonyai uralják, mindenki drágán akarja eladni termékét, termelt javait, tudását, munkaerejét, olcsón megvenni szükséglete tárgyait. Ebben a liberális felfogásban mint ha igaza lenne Hobbes-nak: a társadalom az állandó háború állapotában van, mindenki hrca folyik mindenki ellen. Ugyanakkor működik egy hallgatólagos társadalmi szövetség, ami nap mint nap újra megköttetik, az embereknek szükségüknek van a többiekre, a társadalom védelmére, szervező erejére, mert csak így tudják boldogságuk tárgyait tartósan birtokolni.

Ebből az eszemefuttatásból eddig is kitetszhetett, írója olyan nézeteket vall a történelemről, mely szerint a társadalom lega-

lább két szinten egymás melletti életet él. Az egyik, mely a krónikákból általában jól feltárulkozik, a királyoké, politikusoké. A másik - a mindennapi - az egyszerűbb embereké, a névteleneké - a civil társadalom. S hogy miért választottam a kiinduló idézetet mottónak, éppen ebben az elkülönésben leli meg a magyarázatát: miközben az emberek minél tágabban akarják kis köreiket maguk körül megszervezni tulajdonból, kiváltságokból, annál inkább elszakadnak a nagypolitika szintjétől - s annál hamarabb válnak egy-egy újsütetű diktátor martalékává, aki a zsarnokság legócskább trükkjeivel szedi rá őket az engedelmességre, a cinkos hallgatásra. Miközben az emberek egyre inkább csak legyintenek a történelemre, annál inkább ugyanaz történik meg velük, mint elődeikkel.

A történelem önmagában sem nem jó, sem nem rossz. Az emberek teszik olyanná, amilyen. Vannak történelemformáló népek, s vannak /voltak!/ olyanok, akik csak elszenvedik. Az utóbbiak azok, aki letűntek, a kultúrájukat, azonosságukat veszítették. Hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy a pozitív szerepre csak nagy népek predesztináltak, holott éppen ezért lettek nagyok, mert erre képesek voltak. A görögök maréknyian teremtettek egy teljesen új társadalmi szituációt a despotikus keleti civilizációk monozon hömpölygése közepette, a zsidók államiágukat elvesztve, két ezer év üldöztetése mellett is fennmaradtak.

Miért ne lehetne a tizenöt milliós magyarság sorsa hasonló az övékéhez? Miért ne kezdődhetne egy boldogabb évezred a vérzivataros századunk után?!... De ehhez előbb pontosan, szisztematikusan újra végig kellene gondolnunk, mi is történt velünk, s hogy miért. "Ez a mi dolgunk, s nem is kevés."

Szolnoki Tibor
történész

ISTEN HOZOTT BENNETEKET

Ezekkel a szavakkal köszönti kedves barátait a bodrogi ember. Betessékeli őket házába, az asztalra könnyu homoki, vagy testesebb hegyaljai bor kerül. Szíve és ajka hamar megnyílik. Beszél az életről, mely ezen a vidéken mindig is nehéz volt. Beszél a verejtékes munkáról, mellet kegyerőt keresi. Beszél arról, hogy mégis szereti ezt a vidéket, nem kívánczik el innen máshová.

Hasonlóképpen köszönti Sárospatak az ideérkező vendégeit, akik - miután megismerkedtek a várossal és a vidékkel - a város barátai lesznek. Jó szívvel fogadja vendégeit, és egy olyan sajátos szellemi légkörrel ismerteti meg őket, amely valóban egyedülálló.

Itt, az Isten háta mögött, távol a nagyvárosoktól, a mindig "művelt Európától" a magyar szellemiségnek egyedülálló fellegrára /véggrára?/ alakult ki. Ez köszönhető a város urainak, a református egyháznak és az itt élő embereknek. Mert hiába a könyv, ha nincs, aki kezébe vegye és olvassa! A nehéz munka és a mindennapi élet küzdelmei mellett mindig

igyekezett a szegény nép az őt körülvevő világ jobb megismerésére. Nem véletlen, hogy épp innen indult a népfőiskolai mozgalom, amikor a művelődni vágyó parasztfiatalok számára megszervezték tanfolyamszerű képzésüket.

A gondolat nem e század szü-
lött. Comenius, Patak egykori
tudós pedagógusa megfogalmazta:
"...senki a jobb tehetségű pa-
raszti népből a tanultabb csi-
szoltságtól ne legyen távol. Gon-
doskodni kell arról, hogy az ott-
honi szűk vagyoni helyzet senkit,
aki a művelődésre vágyik, ne aka-
dályozhasson..."

A város ismét vendéglátó lett.
Tanulni vágyó fiatalokat fogad,
igyekszik őket teljesebb emberré
nevelni. Bemutatja a magyar társa-
dalom néhány kevésbé ismert olda-
lát, új megvilágításban tárja fel
a dolgokat. Vitázni fog a művé-
szetről, a magyar történelem fé-
nyes és árnyas korairól. Tudós em-
bereket hív ehhez segítségül.

Kedves barátaink! Legyetek jó
vendégei a városnak, érdeklődő
hallgatói a népfőiskolának. Legyen
közös munkánk eredményes, szüles-

senek új barátságok, töltsük el
hasznosan a következő két hetet.
Váljunk méltó örökösivé népfőis-
kolás elődeinknek, hordozói Sáros-
patak szellemiségének.

Az ember értékét tudása adja,
s ez az, amit senki sem vehet el
tőle. A mai értékvesztett, felbo-
rult és elgépiesedett világban
végre mindenkinek rá kellene jön-
ni: legfőbb érték az ember. Minden
ember érdeke, hogy képezze magát,
mert nem csak a jó pap tanul hol-
tig! S ha ehhez a Sárospataki Nem-
zedéki Népfőiskola 1990 hozzájá-
rul, megelégedetten mondhatunk
majd istenhozzádot egymásnak!

Handwritten signature

KAPCSOLAT AZ OTTHONI-
AKKAL: leveleket a
Diákgyűlet címére vár-
hattok.
3950 Sárospatak,
Postafiók 140

KÖZLEKEDÉS legtöbbször
Egyelőre. Az ettől eltérő
módookról külön köz-
leményben értesültök.

ÚJSÁG: az első szám in-
gyenes, a többi kapható
a megbízottaknál 5 Ft-
os áron. Mindenki ötle-
tesen cikkét, rajzát szí-
tok az várjuk. Ezt adjá-
Lapzárták:
09. csütörtök,
13. hétfő,
16. csütörtök.

Mert ez volt az a tér, az az aróhimédeszi pont, ahonnan újra meg újra nekigyürkőzhettek sarkaiból kiforgatni ezt a Kárpát-medencényi provinciát. S miközben üstökösként száguldottak a magyar glóbuszon Thököly gerilla-hadai és Rákóczi kuruc vitézei - CUM DEO PRO PATRIA ET LIBERTATE feliratú zászlók alatt, mivel alább nem adhatták - csöndben épült a templom, itt létünk első ötszáz évének maradandó értékeit begyűjtve, s a második ötszáz életének kovászát készítve. Igen, ebben a rezervátumban, e bennszülött létben teremtette meg - mint Isten a kozmoszt - az első szent Oreg a magyar bibliát, s tette hajlékonyá, a hétköznapokban is használhatóvá nyelvünket, a Második, miközben "Atlaszként, fél évszázadig tartotta vállain az irodalom szent ügyét". A zsigori I. Rákóczi György kincseit itt szórta két marokkal Lorántffy Zsuzsanna nagyasszony, hogy a kollégium Comenius által valóban nagyfényű legyen, magyar és európai.

Mert mindig voltak, ha kevesen is, akik megtartották a hitet, megfutván hosszú futásukat. A gályarabságba hurcolt prédikátorok, a kollégiumból elkergetett és hosszú bujdosásba kényszerült diákok és tanárok. Így az ezerkilencszázötvenes, hatvanas évek "boszorkányüldözéseinek" közepe is akadt egy tudós professzor - Újszászy Kálmán -, aki szürke köpenyes könyvtárosként nem hogy megóvta a szétszórattatástól a könyvesházat, de közel a duplájára gyarapította a felbecsülhetetlen értékű állományt a szellemi szesztilalomnak e sivatagi korszakában.

De fékezzük meg gondolataink múltba-száguldó paripáit - lábhoz a kardot, bátyám! - s hordozzuk meg szerelmes tekintetünket álmaink városán - jelenidőben. Mi van ma Patakon? "Csak majmolás, ál-úrság és gaz bírság". Bizony jajgat Patak vára. A "város" csak egy porfelleget sóhajtó falu Borod vármegye szorító vas abroncsában. Vezetői a fensőbb-séggel kollaboráló maharadzák és kufárlelkű hitbizományosok. Iskolái kopottak, örömtelenek, szürkék és olyan vigasztalónok, mint a kaszárnnyák. Szemmel tartják egymást az úri és

elvtársi "rokonok", fáradt szertartásaikon díszörséget állítanak bebalzsamozott műmiáknak.
Mégis van remény.

A táj gyönyörű errefelé, a hosszú hegyaljai ősz ma is megtermi az aranysárga aszúbort. Es ki tudja, miért, a Pityergő-dombról most is elszoruló szívvel tekint hátrahagyott városára az öregdiák. Mit nekünk Európa?! Pataknek hűségese önmagát kell megtalálnia, s akkor az öreg kontinens majd örömet lelibennünk.

Dr. Balázsi Károly

ELSŐ A GYOMOR!

Éhét-szomját mindenki a CTKF Nagykollégiumának ebédlőjében verheti el. Reggeli 8-tól 9-ig,
ebéd 12.30-tól 13.30-ig,
vacsora 6-tól 7-ig,
ill. a vendéglátóipari egységek nyitvatartásától függően.
Az időpontokat kéretik pontosan betartani. Részvételre a jegyét mindenki adja át / illik felszólítás nélkül is/!

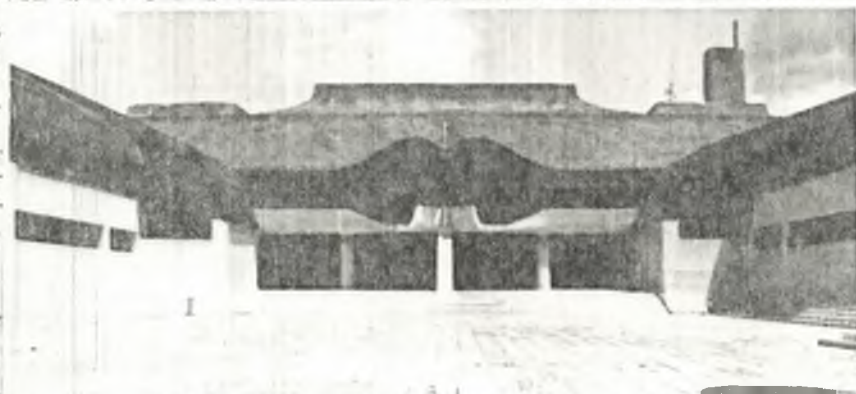
PROGRAMOK: a mellékletben. A változtatás jogát - külön igényre - fenntartjuk. Mert nálunk már demokrácia van!

ALVÁS igény szerint, de a CTKF kollégiuma 11-kor zár /a felkeltett portást illik kiengesztelni...//
A Zrínyi kollégiumban lakók ne feledjék az animátort megkérdezni a kapuzásról, nehogy a parkban aludjanak /bár még meleg az éjszakák/
Takarodó nincs, de ébresztő van!

EZEN KÍVÜL: mindenféle bajjal, panasszal, lelki problémával forduljatok bizalommal az animátorokhoz.
Ötleteket, gondolatokat a népfőiskolával kapcsolatban várnunk - a siker érdekében igyekezzünk ezeket megvalósítani.

1. vasútállomás
2. Főiskola és
Magykollégium
/az étkezések
helye, a társ.
ism. szekció
szállása/
3. Gimnázium
4. képtár
/ "Mécsvilág"
szerkesztősége,
információs köz-
pont,
tel.: 11-640/
5. Domján-ház
/a képzőműv.
szekció bázisa/
6. Nagykönyvtár és
Zrínyi Koll.
/a műv. és tört.
szekció szállása/

"MÉCSVILÁG"

A Sáropataki Nemzedéki Népfőiskola tájékoztatója

Felelős szerkesztő:
DR. BALÁZSI KÁROLY

A szerk. biz.
tagjai:
BORDAS ISTVÁN
CSETNEKI JÓZSEF
KÖTELES RITA
LOVAS JÁNOS TIBOR

